

УДК 373.091.12.011.3-051

Ірина Балянт

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті проаналізовані питання компетентності вчителів іноземних мов, досліджено питання компетентності як невід'ємної складової освітнього процесу на сучасному етапі розвитку освітньої галузі.

Ключові слова: компетентність, заняття з практики мовного спілкування, вчитель іноземної мови, освітній процес, система освіти.

Проблема вдосконалення системи освіти шляхом впровадження компетентнісного підходу активно обговорюється у педагогічній науці. Традиційні об'єкти системи освіти задовольняли запити суспільства, оскільки забезпечували випускників вузів достатнім обсягом ЗУНів практично на весь період їх подальшої професійної діяльності.

Однак в кінці ХХ – початку ХХІ ст. зростають темпи змін у всіх сферах життя людини. Прискорено руйнуються пануючі століттями системи цінностей і традицій. Виробничі підприємства стають все більш складними і наукомісткими. Знижується обсяг виконавчих елементів на тлі збільшення частки творчих елементів професійної діяльності. Головним ресурсом планети вже давно став “людський капітал”, а не гроші або природні ресурси. Науково-технічна революція плавно перейшла в інформаційну. Накопичена в світі інформація оновлюється кожні 5 років – період, який можна порівняти з часом підготовки фахівця у вищому навчальному закладі. У всьому світі стало очевидно, що підвищення якості освіти неможливо за рахунок екстенсивного зростання обсягу інформації, що підлягає засвоєнню.

Колишній ЗУНівській принцип освіти призвів до того, що постіндустріальне (або нове інформаційне) суспільство ХХІ ст. виявилось перед проблемою дефіциту кадрів, здатних відразу після закінчення вузу компетентно працювати в нових умовах. Ситуація, коли фахівець з дипломом має кінцевий обсяг знань при відсутності умінь його використовувати і поповнювати, стає стримуючим фактором розвитку продуктивних сил суспільства.

Розв'язання окресленої проблеми започатковане у працях Дж. Равена, А. Л. Андрєєва, І. О. Зимньої, А. В. Хуторського, Г. Селевка,

О. І. Пометун, Р. Пастушенка, О. В. Овчарук та інших вітчизняних і закордонних дидактів. Проте, питання компетентності вчителя іноземної мови недостатньо вивчене.

Компетентнісний підхід в освіті означає вибір нових стратегій навчання і передбачає усвідомлення і реалізацію тісного зв'язку освітнього процесу, змісту і результату.

Компетенції в широкому сенсі відносяться до здатності, вміння, можливостей, навичок і розуміння. Компетентна людина – це людина, що володіє достатніми навичками, знаннями і можливостями в визначеній області.

Компетенція являє собою відкриту систему процедурних, ціннісно-смыслових і декларативних знань, що включає взаємодію між собою компоненти (пов'язані з пізнанням, особистісним та соціальним), які актуалізуються і збагачуються в діяльності по мірі виникнення реальних життєво важливих проблем, з якими стикається носій компетенції.

Глосарій ЮНЕСКО містить термін “освіта, заснована на компетентності”, під яким розуміється “освіта, що базується на описі, вивченні і демонструванні знань, навичок, поведінки і відносин, необхідних для будь-якої визначеної ролі, професії або кар'єри”. В основу подібної концепції освіти покладено компетентнісний підхід [4, с. 11].

Прояв компетентності оцінюється на основі сформованої у випускника вузу сукупності умінь (що відображають цю компетентність) і його поведінкових (психологічних) реакцій, що проявляються в різноманітних життєвих ситуаціях.

Компетентність фахівця з вищою освітою або професійною компетентністю – це готовність і здатність діяти відповідно до вимог справи, методично організовано і самостійно вирішувати завдання і проблеми, а також оцінювати результати своєї діяльності [1, с. 32].

Професійна компетентність є результатом професійності освіти. В якості критеріїв професійної компетентності виступають суспільна значущість результатів праці фахівця, його авторитет, соціально-трудовий статус в конкретній діяльності.

Компетентнісну комбінацію характеристик (відповідність знань і їх застосування, навичок, обов'язків і позицій) і використовуються для опису рівня або ступеня, які людина може продемонструвати. У цьому контексті компетенція або набір компетенцій означає, що людина може проявити певні здібності або навички і виконати завдання так, що це дозволить оцінити рівень досягнень. Компетентність може

демонструватися і, отже, оцінюватися, наприклад, за допомогою ключових компетенцій: професійних, особистісних і комунікативних.

Компетентнісний підхід передбачає орієнтацію на результати навчання, що означає прагнення досягти більшої точності у визначенні того, чим завершиться освітній процес для кожного студента. Подібна постановка питання переносить акцент з намірів та завдань викладача на реальні досягнення студентів. Результатами навчання є засвоєні знання і освоєння компетенції.

Продукт освітньої діяльності – це фахівець, наділений певним рівнем компетенцій, підтверджених відповідними кваліфікаційними документами. До базових компетентностей, що формують компетенції фахівця, слід віднести комплекс універсальних знань, що включають загальнонаукові та загальнопрофесійні категорії, поняття, закони, принципи та закономірності функціонування науки, техніки і суспільства.

Процес формування компетенцій випускника вузу асоціюється з процесом навчання і передбачає комбіноване застосування різних форм навчання і оцінки:

- теоретичне навчання;
- практичне навчання (практичні та лабораторні заняття, практична діяльність в предметній області – практики всіх видів);
- наукова та дослідницька діяльність;
- самостійна робота;
- проміжна і підсумкова атестація.

Перші чотири види діяльності формують процес навчання та спрямовані на отримання учнями (студентами, аспірантами і докторантами) компетенцій, а різні види атестацій направлені на підтвердження набутих компетенцій.

Для оцінки компетенцій студентів на кожному етапі навчання використовуються ідентифікатори компетенцій і відповідні їм кваліметричні шкали. В якості ідентифікаторів компетенцій можуть виступати: знання, вміння, навички, а також особистісні характеристики (комунікабельність, здатність до роботи в команді, здатність до прийняття рішень, здатність до самостійного набуття і продукування знань і т.п.).

Зі сказаного випливає, що необхідно істотно змінювати критерії оцінки результатів навчання, ввівши в загальний критерій оцінки компетенцій перерахованих вище особистісних характеристик студента.

У процесі професійної підготовки на кожному етапі формування компетенції (для кожної дисципліни, що вивчається з навчального плану) необхідно побудувати і реалізувати наступний цикл якості:

- формування цільової установки у формі моделі компетенції;
- вхідний контроль (оцінка поточного рівня) компетенції кожного студента;
- побудова індивідуальних (групових) траєкторій навчання;
- реалізація обраних траєкторій навчання для кожного студента (навчальний процес);
- вихідний контроль (оцінка досягнутого) рівня компетенції в процесі випробувань (атестація);
- оцінка задоволеності споживачів;
- визначення необхідності та реалізація корегувальних дій щодо компетенції студента, цілей і критеріїв оцінки компетенції, а також програми і організації процесу навчання.

Ми вважаємо, що реалізація розглянутого циклу якості забезпечується системою якості вузу і орієнтована на отримання в результаті процесу навчання компетентного фахівця, який задовільняє потреби державних стандартів, кваліфікаційні вимоги в обраній предметній області і вимоги споживачів (роботодавців, самих випускників і їх батьків, держави і суспільства в цілому).

Список використаних джерел

1. *Бобрицька В. І.* Європейські виміри державної кадрової політики України у підготовці працівників для системи освіти / В. І. Бобрицька // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр. – Вип. 1(6). – К. : НАУ, 2015. – С. 30–35.
2. *Волкова Н. П.* Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах : монографія / Н. П. Волкова, О. Б. Тарнопольський; ред.: О. Б. Тарнопольський ; Дніпропетр. ун-т ім. А. Нобеля. – Дніпропетровськ, 2013. – 226 с.
3. *Ничкало Н. Г.* Неперервна професійна освіта : філософія, педагогічні парадигми, прогноз : [монограф] / [В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало та ін.; за ред. В. Г. Кременя] ; АПН України Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К. : Наук. думка, 2003. – 852 с.
4. *Ніколаєва С. Ю.* Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 11–17.
5. *Нова українська школа : poradnik dla vchytela / Під заг. ред. Бібік Н. М.* – К. : Плеяди, 2017. – 206 с.

Iryna Balian

COMPETENCE OF A FOREIGN LANGUAGE TEACHER

In the given work we have done the analysis of teacher's competence as a inalienable part of a study process. The author gives the peculiarities of formation of the foreign language teacher's competence.

The work shows the didactic value of the communicative competence of a foreign language teacher.

The author developed a methodology for the formation of professional competence of the future language teacher on lessons from the practice of linguistic communication.

Keywords: competence, lessons from the practice of linguistic communication, foreign language teacher, study process, the system of education.